

Duchovní souvislosti v utváření lidského organismu

Čtvrtá přednáška

Duchovní souvislosti při utváření lidského organismu

Rudolf Steiner

GA 218

Dornach, 22. října 1922

Podstata zevního trávení. Znovuoživení potravin. Eterisování, zpozemštění pomocí kyslíku. Proastralisování pomocí ledviny. Vytváření orgánů. Dusík, já, soustava jater, vodík.

Chtěl bych dnes ukázat, jak to, co je třeba na člověku pochopit, může posloužit jako podklad k tomu, abychom získali přehled také o větších historických souvislostech a abychom pak možná mohli zítra přejít k tomu, abychom něco pochopili také ze současnosti. Mluvil jsem už především o člověku samém v jeho konstituci. Chtěl bych to dnes učinit ještě z jiného hlediska.

Pozorujme člověka, jak stojí v životě den za dnem, a to zprvu z té nejvšednější stránky. Člověk se musí, aby se udržel při životě, vyživovat. Musí přijímat do svého vlastního organismu to, co obvykle nazýváme látkami přírody, a to z říše živočišné, rostlinné a zčásti i minerální. Ale to, co člověk přijímá ze zevního okolí, to podléhá v lidském organismu zcela mohutné proměně. Když přijímáme nějaké potraviny obvyklou cestou, nejvýše připravené vařením, dostáváme je do svého organismu tak, jak jsou v přírodě nás obklopující, nebo snad právě jen trochu upravené. Mimo to dostáváme svým dýcháním do sebe vzduch, také v tom stavu, jak je právě v našem okolí. Nepřihlížejme nyní k ničemu jinému, co je ale v podstatě ještě důležitější, např.

světlo - to také dostáváme do sebe takové, jaké je. Zkrátka vzduch a potraviny musí být v našem organismu podrobeny mohutné proměně, aby mohly tento náš organismus vyplňovat, aby se jaksi staly v našem organismu něčím lidským. V zevním popisu je tento děj dnes zcela známý. Přijímáme potraviny, zůstaneme-li zatím jen u nich, jak bylo řečeno, snad poněkud upravené. Zpracováváme je nejprve výměšky žláz a pak ostatním zaživacím aparátem. Přijímáme je do sebe, navlhčujeme je a prosycujeme látkou, která se nazývá ptyalin, již vyměšujeme svými slinnými žlázami. Pak potraviny postupují dále do našeho zaživacího aparátu. Cestu, kterou procházejí, zde nemusím charakterizovat, ale chci vám charakterizovat děj, kterým procházejí. Když potraviny do sebe přijmeme a zpracováváme, tím se už hodně změní oproti tomu, čím jsou venku v okolí. Tím, čím se v nás stávají, tím by se nikdy nemohly stát působením vnějších vlivů. Můžeme látky tvořící naši potravu libovolně zpracovávat v chemických laboratořích. Tam se ale neděje to, co se děje s potravinami, když je přivádíme až do svého žaludku a odtamtud dále do svého zaživacího aparátu. Zde se potraviny stávají vskutku něčím zcela jiným, než jsou zprvu zevně.

Především je z nich jaksi vymýcena jakákoli stopa života. Lidé např. požívají maso, které je vzato z okolní zvířecí říše. A tím, že je požívají, vyhánějí z něj nejprve předběžným trávením, a pak dalším trávením všechno, čím bylo ve zvířecích tělech. Podobné je to u rostlinné potraviny, také rostlina byla živou bytostí, měla v sobě život; ten musí být z rostlinné potraviny nejprve vyhnán. Pouze minerální části přijímáme jako zevní látkové substance. Přijímáme něco mrtvého, když přidáváme do jídla sůl, také když přidáváme cukr - ten sice pochází z organické říše, ale zevní přípravou je už učiněn mrtvým. Tyto minerální látky v nás prodělávají jen tu nejmenší proměnu, takovou, kterou bychom mohli uskutečnit také zevně laboratorně. Takže všechno to, co přichází do našeho organismu z říše zvířecí a rostlinné, to musí být nejprve, mohu-li se tak vyjádřit, důkladně umrtveno. Již svým vařením uskutečňujeme jakési předběžné umrtvování. Ale důkladně toto obstarává naše trávení, takže když potraviny prodělají jistý vnitřní vývoj až ke střevu, když dospějí do těchto dolních zaživacích orgánů, je z nich v podstatě vyhnáno vše to, čím jsou v zevním světě, například že zvířecí potraviny byly podrobeny astrálnímu a éterickému tělu zvířete, že rostlinné potraviny byly podrobeny éterickému tělu rostliny atd. Tedy musí být na cestě od úst ke střevu postaráno o to, aby potraviny byly důkladně mrtvé.

Když se pak potraviny dostávají k žlázovitým orgánům, které je převádějí

za střeva do lymfatických cév a do krevních cév, tu musí být potraviny znovu oživeny. Nemůžeme ve svém lidském organismu snášet pokračování toho života, který byl ve zvířeti nebo v rostlině, z nichž máme ty potraviny. Můžeme přijímat nanejvýš neorganickou přírodu, ta nám totiž poskytuje přibližně naše vlastní zákonitosti. Ale nemohli bychom jíst zeli, nemohli bychom je nechat přijít při trávení ke svým střevním klkům tak, že by v něm byly ještě éterické síly, které má hlávka zelí, když je ještě rostlinou. Éterično a astrálno potravin se musí nejdříve odstranit! A pak musí být to, co jsme přijali a umrtvili, zpracováno našim vlastním éterickým tělem, aby to mohlo být opět oživeno. To se děje na cestě ze střev krví směrem k srdci. Můžeme říci: Když se potraviny dostávají do krve, když krev prostupuje srdce, přijímá naše éterické tělo to, co je do nás vkládáno jakožto potraviny, které byly napřed umrtveny. Můžete si představit, že když potraviny dospívají z úst do střeva, postupně ztrácejí poslední stopy zevního světa, ale zde jsou nově oživovány až k srdci. Toto nové oživování ale znamená, že jsou přijímány našim vlastním éterickým tělem. Měly by ale příliš málo charakter pozemskosti, kdyby se stalo pouze to, co jsem právě popsal. Musili bychom totiž být bytostmi, které mají až k srdci jen aparát úst a zažívání a pak bychom musili začít být anděly, neboť naše éterické tělo by potraviny přijímalo a zcela by je rozpouštělo. Musili bychom být sem a tam poletujícími ústy a na nich přivěšenými jícný, a potom mít ještě žaludek a střevo a srdce, pak by to všechno, není-liž pravda, bylo přijímáno našim éterickým tělem. A v éterickém těle by se pak potraviny převáděly do prchavého stavu. Nemohli bychom být pozemskými lidmi. Že jimi můžeme být, je způsobeno tím, že je nyní přijímán kyslík ze vzduchu, a tím pro nás zůstává dále možnost, abychom byli pozemskými lidmi z masa a krve na Zemi mezi narozením a smrtí. Tedy kyslík činí opět z toho, co by se jinak v našem éterickém těle stalo prchavým, něco opět pozemsky živoucího. Kyslík je látkou, která něco, co by se jinak vytvářelo jen jako éterické, převádí zpět do pozemskosti. Ted' jsme dospěli ke spojení srdce a plic. Srdce by nás ještě neučinilo pozemským člověkem, nýbrž by nás dovedlo jen k tomu, že bychom k srdci připojovali své éterické tělo a jako takoví andělé poletovali po Zemi sem a tam; jako andělé, kteří by snad měli ingredience, jež by možná leckomu připadaly málo krásnými, jako ústa, jícn, střevní trubice a cévy až k srdci. Ale tím, že srdce je spojeno s plícemi a přijímá kyslík, je přijímání potravin nejen éterisováno, nýbrž také zpozemšťováno.

Nyní je nutné, aby to, co bylo přijato éterickým tělem, bylo prostoupeno kyslíkem, abychom se mohli stát pozemským člověkem, jemuž musí být

včleněno astrální tělo. Není to ještě nyní přijato astrálním tělem, je to teprve přijato éterickým tělem. Musí se teď vyvinout činnost, aby vše to, co se tu vytvořilo až k činnosti srdce a plic, bylo přijato celým organismem, ale tak, aby při tom měl také astrální organismus co činit. Tuto činnost zprostředkovává ledvinový systém člověka, ten vyměšuje jen to, co je nepoužitelné z těch látek, které jsou přijímány, ale to ostatní uvádí do celého organismu cestami, které dnešní fyziologie vůbec nepopisuje, které však existují. Nyní celá ta kaše, mohu-h se tak vyjádřit, která už je zase živoucí, je činností nervové soustavy, která se rozprostírá po celém organismu a všude září, přemísťována do astrálního těla, takže toto může spolupracovat na ostatním utváření toho, co je v nás způsobováno potravinami (viz obr.7. žlutě). Nakolik dostává tento astrální organismus své podněty ze soustavy ledvin, jde ke spojení se soustavou hlavy a smyslů, která je nad tím jako kryt (Decke). Soustava ledvin a hlavy dohromady působí tak, že to, co je působením srdeční činnosti tekuté a rozplývající se, je formováno do zvláštních orgánů. Kdyby tu byla jen ústa, žaludek, střeva, srdce a plíce, neměli bychom žádné pevné orgány, nýbrž žaludek sám by musel být orgánem, který se rozplývá, který je v sobě pohyblivý, rovněž tak plíce, rovněž tak srdce. To vše by nemohlo být pevné. Jsou to ledviny, které dodávají těmto orgánům tvar, přičemž ledvinám přichází na pomoc to, co vychází z hlavy. Orgány musí být formovány nikoli jen během dětství, nýbrž stále, protože naše orgány jsou stále rozrušovány. Během 7-8 let je takový orgán jako žaludek zcela zničen. Jeho substance přichází zcela pryč a je vždy znovu obnovována. Tu musí existovat vždy formující síly, které tyto orgány obnovují. V dětství se na tom musí pracovat ještě mnohem více, později tu ale musí tyto formující síly také být. To se děje takto:

Ledvinová soustava, která na jedné straně tyto síly vyznačuje, by orgány uskutečňovala jen jednostranně, vytvořila by například jen jedno plieni křídlo tak, že by bylo, když na ně pohlížíme za strany, zcela pěkně ohraničeno vzadu, ale vpředu by se rozplývalo směrem ven. Nyní mu musí přijít v ústrety síla z hlavy, takže je přední plocha vytvořena hlavou. Čili jednotlivé formy člověka jsou utvářeny tak, že ledvina vyznačuje síly, a z hlavy pak přicházejí jiné síly, které vytvářejí jakousi hráz, takže orgány dostávají obrysy, jsou zaoblovány. Z hlavy jsou plochy zevně utvářeny. Ledviny však poskytují takové záření do organismu. Je to asi tak, jako kdybych chtěl něco plasticky vytvořit. Vezmu do ruky maltu nebo jinou měkkou substanci a naučím se jednou rukou maltu nahazovat a druhou rukou ji přihlazovat. To jedno, to nahazování nechť jsou ledviny - to bych mohl dělat tak, že bych měl nějaký džber, z něhož beru substanci, tu

hodím nahoru, nahoře ji přihladím, a dostávám tímto způsobem tyto orgány, které jsou vlastně výsledkem vyzařování a formování

Tak jsou orgány vytvářeny v souvislosti soustavy ledvin a hlavy a uvnitř působí síly astrálního těla. To je něčím, co se odehrává za mimořádně silného proměňování dusíku. Dusík tu již není tím, čím byl zevně, resp. ten dusík, který si tady ještě zachová podobnost se zevním dusíkem, ten pak odchází s kyselinou močovou a močovinou. Ale to, co tu z ledvin vyzařuje a je zpracováváno, to je až do působných sil astrálního těla proměněný dusík. To je něco zcela jiného než dusík zevní.

Tady máte to, co člověk přijímá jako potraviny, dovedeno až k tomu bodu, kdy je to přijímáno do astrality, do astrálního těla lidského organismu. Tyto děje poněkud pozměněné probíhají také ve zvířeti. U nižších zvířat se však odehrávají nejvýše náznaky toho, co nyní přijde. Vyšší zvířata to ale mají, protože jsou vývojovou odbočkou lidského rodu, i když je to u nich deformováno a degenerováno.

Do všeho, co se tu vytvořilo, vzařuje ještě něco dalšího. Máme tu umrtvené potraviny. Máme tu slinivku břišní jako jednu z posledních žláz, která přivádí potraviny tak daleko, že když jdou v ústrety lymfě, jsou oživeny a přijaty do éterického těla. Pak je vše působením komunikace od srdce k ledvinám vedeno do astrálního těla. Nyní ale musí být angažováno ještě já. Vše, co je v našem organismu, musí přijít do vlivu já-

Ukázal jsem vám, jak to, co se s námi spojuje, je přijímáno do působnosti éterického a astrálního organismu; jak je to přijímáno ledvinovou soustavou a vzařováno do astrálního, jak je to vlivem dusíku měněno v něco pozemského. Musili bychom se stát anděly, kdyby v nás nepůsobil dusík, který nám udržuje na základě působení vycházejícího z ledvinové soustavy astrální tělo ve sféře pozemské. Jenže to celé by nás neutvářelo správně, kdyby tu nebyla také soustava jater. Játra to celé ženou do já. Vidíte, je to pokračování působnosti srdce, neboť působení srdce jde až do střev.

Nasávání lymfatickými cévami, to je ještě něčím, co patří k srdci. Srdce je zpravidla tím orgánem, který spolu s plícemi žene zevní substance do našeho vlastního éterična. Odtud je to pak soustava ledvinová, která to vhání do astrálního. A soustava jater se svým vyměšováním žluči to vhání do našeho vlastního já. Soustava jater a žlučníku se nachází také ve vyšší zvířecí říši, u nižších zvířat nikoli, u nich se v tělesných substancích nenachází dokonce ani kyselina žlučová. Jaterní soustava tedy se svou zvláštní konstrukcí vratnicové žíly vede to celé tak (lze to doložit v každé jednotlivosti i anatomicky), že je to

uchopeno naším já. Kdyby tu bylo pouze to, co je v těle vyzařováno ledvinami, bylo by to přijato jen astrálním tělem. Tím, že jsou tu játra, že játra vyměšují žluč, která je ve střevě přimíchána k potravě (viz obr. 7 modře), tím se to spojuje s organizací já. Iak se naše já skrže játra, která mají za svého fyzického reprezentanta vodík, účastní celé výstavby lidské organizace. Člověk vlastně nemá zvenčí přijímat nic živoucího, nic astrálního; co přijímá zvenčí, to má teprve ve svém vlastním orgánovém systému přetvořit tak, aby to mohlo být přijato do jeho vlastní astrality, do jeho vlastního éterična a do jeho soustavy já. Tu máme celou, řekl bych, normální organizaci člověka. Považte, jak to všechno musí hrát dohromady. Když je činnost ledvin přerušena městnáním v ledvinách nebo svaštěním ledvin, pak není astrální tělo zapojováno. Ve skutečnosti je tomu dokonce naopak: Když astrální tělo není v pořádku, pak vzniká městnání v ledvině. Takže máme ve stavu ledviny, když je v ní městnání nebo svaštění, zřetelný otisk toho, co se odehrává v astrálním těle člověka, právě tak jako máme v degenerovaném srdci zcela přesně otisk toho, co se děje v éterickém těle člověka. Posledně jsem vám řekl, že tu musí být dokonce soulad v rytmu. V tom, co vychází z ledviny jsou vždycky 4 údery, kdežto v tom, co se odehrává shora od hlavy jako zaoblení, je jen 1 úder. To je týž poměr, v jakém se vyjadřuje dýchání k pulsu. Musel bych tedy, smím-li ještě jednou použít toho přirovnání, zde rukou 4x rychleji zaoblovat. Tak to totiž činí organismus.

Vše musí harmonicky souhlasit nejjemnějším způsobem, jinak to nejde. Být nemocen znamená, že to právě harmonické není. Předpokládejte tedy například, že éterické tělo je zcela v pořádku, avšak astrální tělo není dost mocné, aby přejalo vše, co proudí od srdce k ledvinám, a aby to správně zpracovalo. To se může stát jen tak, že éterické tělo pracuje příliš silně. Řekl jsem, že je éterické tělo v pořádku, ale předpokládejme nyní, že pracuje příliš silně. Když éterické tělo pracuje příliš silně a astrální tělo je normální, může vzniknout hydronefros (městnání v ledvině) se svými zvláštními následky. Je-li éterické tělo správné a astrální tělo pracuje příliš silně, jsou na ledviny kladeny příliš malé nároky. To, co sem září, toho se zmocňuje astrální tělo pracující příliš silně, aniž ledvina správně spolupracuje ve správné regulaci. Tím je ledvina vyražena a vzniká svaštělá ledvina, která současně působí zpět a vede tím k jisté degeneraci srdeční funkce a srdce.

Vidíte, že tímto způsobem lze s přehledem pohlížet na to, co se děje v lidském organismu a můžeme vidět na degeneraci orgánů, jak spolu nespoleupůsobí

správně články lidské bytosti, tělo fysické, éterické, astrální a já. Musíme mít jasno v tom, že všechny tyto věci musí být vzájemně vyladěny a správně spolupůsobit. Předpokládejte například, že nějaký orgánový systém je nesprávně prostoupen nějakým článkem lidského organismu, snad astrálním tělem, pak se to může stát dvojím způsobem. Buď je to, co vychází z ledvinové soustavy (tedy z hlavy vychází působení zaoblující a z ledvinové soustavy vyzařující) podněcováno příliš silně, čili všechno, co pracuje od srdce směrem k ledvinám, je pro ledviny příliš silný podnět. V tomto příliš silném podnětu se musí hledat prapůvodní východisko pro všechny záněty nebo něco na způsob vředů. Je pak třeba hledat cestu, jak někde v organismu takový zánět vzniká a musíme se pokusit ho vyrovnat lékem, aby se omezilo toto příliš silné působení na ledviny. Nejjednodušší prostředek, jak toho dosáhnout, je to, že se pokusíme utlumit nějak příliš silné rozvinutí zářivého vnitřního tělesného tepla, které je přece vždy důsledkem; utlumit jej tím, že dosáhneme vnitřního ochlazení podáváním látek pocházejících z květových orgánů rostlin. Zvláštností látek z květových orgánů rostlin je, že můžeme s jejich pomocí pracovat proti zánětům a dosáhnout tak vnitřního ochlazení.

Nebo tomu může být také tak, že plastická činnost hlavy, která působí naproti činnosti ledvin, působí příliš silně. Pak vznikají různé nádory. Na nich je vidět právě plastická, zaoblující činnost hlavy, která je krystalizující a příliš velká. Tím, že přivedeme zvenčí teplo (ale musíme ho přivést správným způsobem) a zevně jím obalíme nádor, bude zvenčí povolna vyléčen. Všechny nádory se léčí zvenčí,

musíme jen v organismu navodit možnost (např. injekcí látky, která se určitým způsobem rozprostírá), aby nádor byl obklopen zářením způsobujícím teplo se rozpustí, rozpadne, přestane existovat. Naopak když máme zánět, musíme skrze zažívací aparát, tedy zevnitř, uvést do zaníceného orgánu prostředek, který přinese ochlazení.

Je třeba nalézt cesty. Každá substance se v organismu šíří specifickým způsobem. Existují například substance, které se při polknutí člověkem nestarají o zažívací trubice, je jim zcela lhostejný všechn pepsin, ptyalin atd. Starají se například jen o srdce. Jiným je srdce lhostejné, jsou vedeny skrze žaludek a srdce k ledvinám a uplatní se až tady. Každá substance má svou vnitřní afinitu. Jsou také velmi specifické substance, které když je podáte injekčně, tak se vůbec nestarají o karcinom žaludku, zato se velmi starají o karcinom prsu (Einimpfen).

Musíme tedy hledat cestu, jak zaútočit vnitřně (na nějaký vřed nebo zánět),

nebo jak obléhat zvenku (nádory se musí obléhat zevně). Tak se musí věci v organismu studovat a musí to spolu naprosto souhlasit. K tomu musíme znát vyšší články lidské přirozenosti. Je zbytečné mluvit o ledvině, když člověka položíme na pitevní stůl a řežeme poté, co zemřel. Pak tu vidíme, že ledvina leží vedle jater, ale co se o ledvině a játrech ví jiného, než že se obojí skládá z buněk. Ale ledvina má těsný vztah k astrálnímu tělu a játra mají vztah k já, teprve to jim dává charakter. Bez toho je nesmyslné je definovat nebo studovat.

O takovém orgánu, jako je slezina, nedovede obyčejná fyziologie a medicína mnoho říci. Ve všech učebnicích najdete, že o slezině se toho ještě nedá moc říci. Vidíte, genius řeči je tu vlastně moudřejší než to, čím je v této oblasti věda. V tomto případě je to anglický genius řeči, který označuje slezinu jakožto *spleen*. To je mimořádně příznivé označení, neboť slezina souvisí se všemi činnostmi člověka, které jdou nad já, které dosahují k duchovnímu Já. Slezina je takřka orgánem duchovního Já. Zde již přicházíme do duchovnosti, jen to musíme snést. Většina lidí nemůže snést to, co je skutečně duchovní, a proto nejsou činností sleziny podněcováni k duchovní aktivitě, ke spiritualitě, nýbrž se jich zmocňuje *spleen*. Jsou dokonce v depresivní rozladěnosti. Jejich spleen není ničím jiným než duchem, který se zaplétá do střev, místo toho, aby šel do hlavy. Spleen je tedy mimořádně dobré označení, které poukazuje na duchovno, pro něž je slezina příslušným orgánem.

Slezina působí vyrovnávajícím způsobem, jak je to podáno v brožuře vypracované naším stuttgartským Fysiologickým ústavem v čele s paní dr. Koliskovou. Zde je slezina ukázána v souvislosti se vznikem krevních destiček a celé zažívací činnosti. Tu je skutečně podán první náběh k vědeckosystematickému

léčení činnosti sleziny. Kdyby se taková práce vykonala v nějakém jiném výzkumném ústavu, tak by se na to pohlíželo jako na něco epochálního. Ale je tomu tak, že když vznikne něco v klíně naší Společnosti, nepronikne to do světa. Nemluví se o tom. Není ovšem nutné, aby se o tom mluvilo pro nějakou slávu, nýbrž protože by to mohlo působit blahodárně v naší době. Ale začátek té blahodárnosti se činí v naší Antroposofické společnosti, i když se o tom nemluví. Chtěl bych sbírat hlasy o tom, kolik našich členů mělo příležitost, aby k mm význam této věci skutečně pronikl! Není totiž divu, když se Antroposofická společnost nestará o to, co se u nás děje, že to pak ovšem nepůsobí navenek. Nepracujeme vskutku pouze s vyloučením veřejnosti, nýbrž v tolika důležitých věcech také s vyloučením zájmu členů

Antroposofické společnosti. Ale to patří k tomu, co zde dnes chci říci jen v závorce.

Důležité je, že můžeme lidský organismus chápat skutečně jen tehdy, když chápeme jeho vyšší členění. Vidíte, jak jemně musí tyto věci spolu ladit. Hned není v organismu něco v pořádku, když astrální organismus i v nejmenším do něčeho působí, co správně neprobíhá, protože v tom okamžiku ledviny nepracují, jak by měly, a pak se dostávají následné úkazy toho, že ledviny nevyvíjejí řádnou činnost. To však neplatí pro člověka všeobecně, nýbrž se to mění od období k období. Člověk je nesmírně jemná organisace, a ta není vždy stejná. Jdeme-li jen o několik století zpět, pak přicházíme do doby, v níž začíná dnešní epocha duše vědomé. Jdeme-li před 15., 14., 13. atd. století po Kristu, pak tomu bylo tak, že až ke 4. století (tedy od 4. do 14. století) byla činnost ledvin tím nejdůležitějším; a od té doby se jí stala pro celou lidskou přirozenost činnost jater. Řekl bych: Anatomie a fyziologie se mění v průběhu století a zejména v průběhu tisíciletí. Nelze studovat dějiny, když se nezabýváme jemnou strukturou a nevíme, jak takové proměny zevních civilizačních úkazů od středověku až po novou dobu jsou také spojeny s proměnou celé organisace lidstva.

K takovým věcem je nutné dospět, jinak zůstává na jedné straně stále méně náboženská až protináboženská věda, tápající s pitevním nožem a sondou, a na druhé straně náboženský život, který nemá vůbec co říci o světě a zaměřuje se jen na egoistické instinkty člověka pro život po smrti. Ty dvě možnosti tu stojí vedle sebe. Naše dnešní religiozita zcela zapomněla, že Bůh stvořil svět. Ona mluví o něčem božském, ale zapomněla, že Bůh stvořil svět a že můžeme ve všech věcech světa nalézt stopy božského tvoření. Nemusí se jen mluvit o abstraktních nadoblačných proměnách civilisace v dějinách, nýbrž musí se vědět, jak božské tvůrčí síly proměňují člověka skrz naskrz jeho jemnou lidskou organisací, vyladěním tohoto nekonečně jemného hodinového stroje. Řekl bych, jak tím, že tyto božské síly jednou přitáhnou poněkud silněji strunu činnosti ledvínové, pak povolí a zase přitáhnou strunu činnosti jaterní, jak tím vzniká úplně jiná civilizační hudba.

Jen když se neomezíme na to pozorovat nějakého odděleného Boha, nýbrž když Boha sledujeme až do jeho jednotlivé činnosti, máme to, co potřebuje lidstvo budoucnosti. Jinak nakonec bude zcela pěstovat abstraktnost a dospěje k vědě čistě materialistické. Jedině když dokážeme proniknout až do konkrétních jednotlivostí působnosti látek v božském tvoření, dospějeme k tomu proniknout náboženství vědou a vědu přivést nazpět k náboženství

Vidíte, někdy kolem 12., 13., 14. století se v Evropě objevuje názor, který jsem již charakterizoval z nejrůznějších stran a který se vyslovuje v pověsti o Grálu, v tom co básnicky vytvořili takoví básníci jako Wolfram von Eschenbach, Hartmann von der Aue, Gottfried von Strassburg a jiní. V pravém básnickém vyprávění o Parsifalovi se vynořuje určitý motiv, který spočívá v tom, že se chce náhle ukázat jak se má člověk vyvinout k tomu, co se tehdy nazývalo *saelde*. To je pocit jakéhosi vnitřního štěstí, *saelde*, příbuzný s dnešním slovem *Seligkeit* - blahoslavenství, nebeská blaženost; ale není to úplně totéž, *saelde* znamená, že člověk je prostoupen jistým vnitřním pocitem štěstí. To se vynořuje a ovládá vlastně celou civilizaci 13. a 14. století, všechny poetické motivy, také všechny prosaické motivy, ale zejména motiv Parsifala jsou tím prostoupeny. Usiluje se o toto *saelde*. o tento vnitřní pocit štěstí, který však nemá být nenáboženský, nemá to být nějaký vnitřní pocit šťastné libosti, nýbrž produševnělost božskými tvůrčími silami.

Proč se toto objevuje? Proto, že probíhá tento přechod od činnosti ledvin k činnosti jater. Můžete to pochopit, když se uchýlíte k fyziologii. Dřívější fyziologové byli v jistém smyslu lepšími fyziology, než materialističtí fyziologové současné doby. Byli to totiž pisatelé Starého zákona, kde se například říkalo, když člověk měl špatné sny: Pán mě této noci potrestal skrze mé ledviny (v kralickém překladu bible je slovo ledví). Tímto věděním o jistých souvislostech nenormální ledvinové činnosti se špatnými sny byli lidé hluboce proniknuti a ještě v 8., 9., 10. století lidé zakoušeli tíži ledvin. Činnost ledvin se stala postupně lidem něčím těžkým. Ovšemže se mluvilo jen ze zevního hlediska o něčem, co člověku přišlo těžké, co mu ztěžklo. Lidé nevěděli, co s tím, kudy z toho ven. Ulpěli na pozemskosti a tady pocítovali prostoupení žluči po fyzické stránce, to však bylo spojeno s prostoupením *saelde* jako vykoupení, jako vnitřní vysvobození, jako vnitřní pocit štěstí naplněný Bohem. Bylo to usilování o vzdalování se od temnoty ledvin. Ledvina vyvíjí v člověku také myšlenkovou činnost, temnou myšlenkovou činnost oklikou přes systém ganglií, což je pak indukci spojeno se soustavou míšňí a mozkovou. Vyvíjí zejména to myšlení, které právě také ve středověku hrálo velkou úlohu. Nazývalo se to tehdy *tumpheit*. Tento vývoj od *tumpheit* k *saelde* (od temného myšlení k projasnění), to bylo něco, co se stalo Parsifalovým motivem. Parsifal se vyvíjí od *tumpheit* k *saelde*. Nesmíme to pozorovat pouze abstraktním způsobem, nýbrž musíme na to pohlížet s trochou citu. Na začátku je Parsifal takový, jaký vychází ze své ztěžklé kultury. Není snadné ho uvést do pohybu, teprve později do něj vstoupí *saelde*, poté, co prošel pochybami Jsou v něm

pochybnosti, cloumá jím a třese soustava srdce a plic. Když tím projde, vstupuje do něj saelde.

Existuje možnost sledovat až do článků lidského organismu, jaké nálady se odehrávají ve velkých světových dějinách. Lze říci, že u lidí udávajících tón, u těch, kteří vypracovali takový motiv Parsifala, u těch je tomu tak, že byli průkopníky této novodobé lidské organisace, která přešla od dřívější činnosti ledvinové k novější jaterní. Nemusíme něčím takovým opovrhovat. Nemusíme říkat, že je to něco nízce smyslového. Bůh také neopovrhoval tím stvořit nízkou hmotu, nýbrž ji právě stvořil. Právě tak je úkolem poznání až do nej krajnějších výhonků materiálna sledovat božskou tvůrčí činnost a nebýt jen povzneseným historikem, který líčí Parsifala a říká: Když líčíme Parsifala, nesmíme si zároveň všimnat něčeho tak nízkého, jako je fyziologická činnost člověka. Svět je jednotný a musíme, abychom chápali velké historické souvislosti, umět z této jednoty vysvětlit i jednotlivé lidské souvislosti O tom měly starší doby ještě i ve středověku naprosto povědomí. Můžete to sledovat z takových popisů, jako je popis „nebohého Jindřicha“, tam vidíme, jak se ještě uskutečňovalo morální vyléčení atd.

Tyto věci vám měly dnes předběžně poukázat to, že všechno lidské poznání představuje velkou jednotu Můžeme od toho, co lze uchopit nej vyššími náboženskými idejemi, sestoupit až k tomu, co lidé často pokládají za tak nízké, že to nechtějí vidět. Vinna je tím právě podoba, kterou nabyla současná věda, která vůbec netuší, že musíme vidět ducha až do nejkrajnějšího rozvětvení materie, a teprve potom se postupně naučíme rozumět světu. Pak teprve se také dopracujeme, usilující vzhůru, skutečně náboženského pojetí světa, kdežto zatím je to jen pojetí egoistické, spekulující s egoistickými motivy člověka, kteréžto pojetí však nevstupuje do poznání, čímž se rozhodně dostáváme do úpadku, nikoli do vzestupu civilisace. Vzestup civilisace je přece spojen s tím, že lidé do sebe dostanou světlo, skrze které mohou pozorovat svět, nemohou jej pozorovat skrze temnotu Dnešní fyziologie a anatomie, která člověka pouze pokládá na pitevní stůl nebo pouze pozoruje symptomy na nemocném člověku pomoci materialistické vědy, ta nedospěje k tomu, aby člověku skutečně rozuměla.

Můžeme říci, že pohlížíme-li na to, jak se přijímají potraviny, jak se umrtvují, opět oživují, astralisují a proměňují do já, pak teprve chápeme ptyalin a pepsin v přijaté umrtvené potravě. Pozorujeme, jak se vše převádí do lymfatických žláz, k srdci, jak je to v srdci prostupováno ohněm, ledvinami prozařováno, vše učiněno astrálním, jak je to převzato do funkce jater a

převedeno do já, pak je to celé zachycováno činností sleziny, a člověk se činností sleziny stává podle okolností buď entusiastou, tj. někým, kdo přijímá sílu z duchovního světa, nebo se naopak činností sleziny stává člověkem podléhajícím spleenu, člověkem se svěšenou hlavou, který chce jen sedět na své židli, který se nechce nechat proniknout duchem, který nechce myslit. Takových lidí je dnes mnoho. Člověka přivádějí k zoufalství, protože je vidí sedět na židlích vlastně jen jako těžkou masu, jako kdyby neměli žádnou hlavu. Činnost sleziny, která by mohla být v člověku něčím vysokým, působí na tyto lidi drtivě. Místo entusiasmus mají spleen a ten dnes vystupuje v nejrůznějších formách. Jenže dnes je potřeba taková práce, která proměňuje spleen v entusiasmus - v oheň, aby lidé neměli ospalou civilizaci, nýbrž bdělou. To má vycházet z antroposofie, být bdělý a mít entusiasmus, převádět poznání do skutečné činnosti, do činů, takže člověk vlivem antroposofie nejen něco ví, ale něčím se stane. Pak teprve má antroposofie nějaký cíl a může tohoto cíle skutečně dosáhnout. Stát se ospalým antroposofem, to znamená přiznat fyzické kvalitě sleziny příliš mnoho respektu a nevytěžit plodně její vysoké duchovní vlastnosti.

Poukazuji na něco, co současné lidstvo velice potřebuje. Potřebuje oheň, potřebuje entusiasmus, schopnost být pro něco nadšen. Pokud to nedovedeme, potom myslíme stále na sebe sama, a to znamená, že dáváme příliš mnoho hodnoty tomu, co se v nás vyměšuje jako kyselina močová, jako močové látky, které nejsou určeny k tomu, aby byly přivedeny do kruhu buňkabilkovina, do oné fluktuující bílkoviny, jíž vlastně celí jsme. My jsme v podstatě velkou buněčností, která je živoucí a ve stálém pohybu, neboť máme v sobě

uhlík, dostáváme kyslík, když jsou potraviny éterisovány, dostáváme dusík, když jsou potraviny prozařovány činností ledvin, dostáváme vodík, když do toho zasahují játra v souvislosti se smyslovou činností, dostáváme touto cestou také síru, buď síru správnou, nebo také síru nesprávnou, která dnes promlouvá většinou. Dostáváme vše, co je potřebné, abychom byli živoucí bytostí, která se skládá z bílkoviny, tzn. z uhlíku, vodíku, kyslíku, dusíku a také ze síry. Jak bylo řečeno, musí to být řádná síra, dnes je příliš mnoho té špatné síry toho druhu, který měli na mysli studenti o jednom profesorovi z Würzburgu. Ten byl tak nudný, že měl nakonec jen dva studenty, takže mohl předčítat své přednášky jen ve třech, jenže on sám byl tím třetím. A nakonec našel na svých dveřích nápis „sirná bouda“. Tak tento druh síry nemíním, i když je dnes rozšířen až příliš. Čím člověk musí být, to je něco veskrze živoucího, veskrze

produševnělého, veskrze produchovnělého. Tomu se učíme, právě když pozorujeme látkovost až do krajních rozvětvení. Pak teprve dostaneme něco, co může přistoupit k lidské přirozenosti také terapeuticky. _